

ként őrizte meg. Nevéről sokaknak az operettek rózsatermelő Gül Babája jut az eszébe, noha a történészek szerint Gül Baba sohasem tudott rózsákat nevelni Budán, 1541-ben ugyanis Buda elfoglalása után a legelső hálaadásán a dzsámivá alakított Nagyboldogasszony templomban meghalt. Koporsóját állítólag maga a szultán is vitte a vállán. Szépen helyreállított rózsadombi sírkápolnája ma az iszlám világ egyik legszakebb kegyhelye, kiemelt műemlék.

Budapesten Gül Baba türbéje mellett található a Gül Baba nevét viselő utca is. Mától kezdve ez a sor Török-koppánnyal bővül, amely jelentős törökkori hagyományokkal büszkélkedhet.

Ez a tér és a szobor számomra nemcsak a régmúltat idézi, hanem üzenete van a jövő nemzedékek számára is: emlékjel, amely a közös múlt iránti tiszteletet és megértést hirdeti. Ezen a helyen joggal idézhetjük József Attila verssorait: „A harcot, amelyet őseink vívtak, békévé oldja az emlékezés”. A megbékélés méltóságát az adja, ha hozzá remény is társul. Remélem jövőnk szintén közös: az egyesült Európa, melyben alapérték a nemzeti identitás ápolása, a tolerancia és egymás hagyományainak a kölcsönös tisztelete.

E gondolatok jegyében szeretném felkérni a Török Köztársaság magyarországi nagykövetét, Ender Arat excellenciás urat, hogy közösen adjuk át Gül Baba szobrát és a nevét viselő teret Törökkoppány népének.”

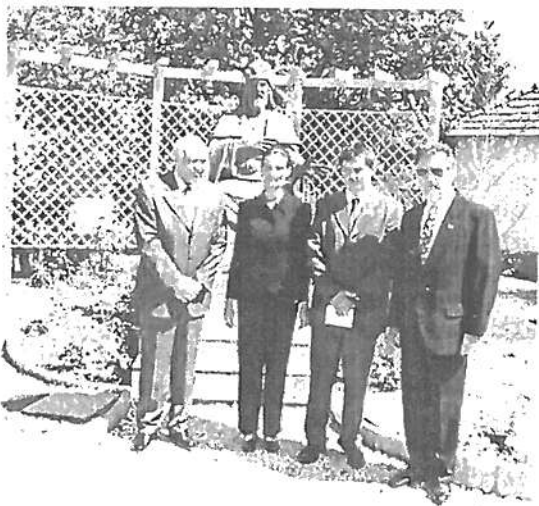
A település törökkori múltjáról Bösze Gábor nyugdíjas pedagógus tartott előadást, amelynek szerkesztett változatát a 10. oldalon közzöljük.

Az ünnepség után a vendégek ünnepi ebédet vettek részt, majd utána Szakály Sándor megnyitotta a Hadtörténeti Múzeum vándorkiállítását az általános iskola épületében.

A kiállítás megtekintése után a vendégek a „nyári multságok” keretében programokban gazdag, kellemes délutánt tölthettek el ebben a rendkívül barátságos Somogy megyei faluban.

A Magyar-Török Baráti Társaság nevében a szíves vendéglátásért ezúton is köszönetet mondunk.

Ugyancsak köszönetet mondunk Ender Arat úrnak, a Török Köztársaság budapesti nagykövetének, hogy kirándulásunkat a költségek viselésével támogatta.

Balról: Ender Arat, Körösi Orsolya, Ifj. Varga György és Zana István.
Soldan sağa doğru: Ender Arat, Orsolya Körösi, György Varga ve István Zana.

Milenyum çerçevesinde bu günlerde tarihimizin önde gelen şahıslarının bir çok yerde heykelini dikeyyorlar. Burada, Törökkoppány'da istisnai olarak bir Macar kahramanının değil, beldenin Türk dönemini hatırlayarak, aziz bilinen Türk dervişinin, Gül Baba'nın heykelini açıyoruz.

Biz Macarlar, 150 yıllık Türk egemenliği dolayısıyla İslâm dünyasıyla ilişki kurmuştuk. Türk mimarîsinin şaheserleri, hamam kültürü ve gastronomi sayesinde bunların izleri tarihin derinliklerinden günümüze değin uzanmaktadır. Fakat ortak tarihimizin izleri, yüzyıllar boyunca süren Türk-Macar ortak yaşamı nedeniyle genlerimize işlemiştir.

Gül Baba, ortak Türk-Macar tarihinin sembolik şahsiyetidir. İşgalci asker olarak gelmiştir, halk ise Gül Baba'yı iki millet arasındaki dostluğun sembolü olarak anar. Adını duyunca, çok sayıda insanın aklına operetlerin gül yetiştiren Gül Babası gelir. Oysa tarihçilere göre, Gül Baba 1541'de Budin'de hiç gül yetiştirememiştir. Çünkü Budin'in işgalinden sonra, ilk namaz sırasında Meryem Ana Kilisesinde (bugünkü Mátyás Kilisesinde) vefat etmiştir. Söylentilere göre, tabutunu sultan bizzat taşımıştır. Güzelce restore edilmiş türbesi bugün İslâm dünyasının başta gelen ve Avrupa coğrafyasının en kuzeyinde bulunan dinî ziyaret yeridir, önemli bir tarihî anıttır.

Budapeşte'de, Gül Baba Türbesinin yanında, Gül Baba sokağı da bulunmaktadır. Yakın geçmişte bir multipleks sinema da bu ismi almıştır. Bugünden itibaren, Törökkoppány beldesi de bu listeye girecektir. Törökkoppány, Türk döneminden kalma önemli geleneksel yapıtlarıyla övünç duyulmaktadır.

Bu meydan ve heykel, benim için sadece tarihi hatırlatmakla kalmaamakta, aynı zamanda gelecek nesillere mesaj da vermektedir. Ortak tarihe duyulan saygıyı ve hoşgörüyü simgeleyen bir anıdır. Şimdi burada şair Attila József'in şiirini anmanın tam yeridir: 'Büyüklerimizin yaptıkları savaşlar, anılarda barışa dönüşür.'

Barışmayı yücelten, ona umudun da eklenmesidir. Umarım, geleceğimiz de ortaktır, Millî özdeşliğin korunmasının, toleransın ve birbirimizin geleneklerine karşılıklı saygı gösterilmesinin temel değeri oluşturduğu Birleşmiş Avrupa'dır.

Bu düşüncelerin çerçevesinde, T. C. Budapeşte Büyükelçisi Sayın Ender Arat'tan, Gül Baba heykelini ve adını taşıyan meydanı Törökkoppány halkına birlikte sunmamızı rica ediyorum."

Bu beldenin Türkler dönemindeki geçmişi hakkında emekli öğretmen Gábor Bösze bir konferans verdi. Konferansın özetini 10. sayfada sunuyoruz..

Törenin ardından konuklar öğle ziyafetine katıldılar ve sonra da Sándor Szakály İlköğretim Okulu binasında Savaş Tarihi Müzesi'nin gezici sergisini açtı.

Sergi gezildikten sonra konuklar Somogy ilinin bu son derece şirin köyünde „Yaz şenlikleri” programları çerçevesinde zengin içerikli çok hoş saatler geçirdiler.

Bu candan konukseverliğe Macar-Türk Dostluk Derneği adına tekrar teşekkür etmeyi bir borç biliyoruz.

Ayrıca, bu gezimizi masrafları üstlenerek de destekleyen Türkiye Cumhuriyeti Budapeşte Büyükelçisi Sayın Ender Arat'a teşekkür ediyoruz.

Gül Baba szobor avatása Törökkoppányban 2001. augusztus 12-én

Törökkoppány. Mit is rejt ez az összetett helységnév? A települést kezdetben csak Koppánynak hívták. Ugyanakkor a völgyet átszelő patak, régen folyó is a Koppány nevet viseli. Az elnevezést mindkettő Szent István királyunk rokonáról, a szintén az Árpád-házból származó Koppány vezérről kaphatta, aki az akkori Somogy ura volt. Somogyvár volt a téli, Koppány pedig a nyári szállása. Évszázadokkal később, az 1500-as évek elején ugyanez a Somogyvár (Szigetvárral együtt) Török Bálinté volt. Ha a falu kaphatta Koppány vezér után a nevét, előnévéhez Török Bálint révén is juthatott, esetleg azért, mert ő rakta le az itteni vár alapjait. Mégis valószínűbb, hogy Koppány a Török előnevet a török hódoltság alatt vagy után nyerte.

Mikor járhatott török először Koppányban? Egyesek szerint már 1518-ban is feltűntek itt törökök, de ezt nem tartom hihetőnek. 1526, a mohácsi csata előtt ezen a vidéken nemigen portyázhattak törökök, 1532-ben a Bécs ellen vonuló oszmán sereg Kőszeg alatt megtorpant és visszavonuló alakulatai előzőnlőtték a Dunántúl déli részét. Közülük kerülhettek kisebb csoportok 1540 körül először Koppányba. Mások szerint Buda elfoglalása (1541) után, 1542-ben érhetette az első török támadás Koppányt. Ismét egy másik felfogás szerint a Duna menti várak, falvak elfoglalása után, 1543-ban voltak itt először törökök. Ez a legvalószínűbb feltevés, de a pontos dátumot több mint 450 év után ki tudná meghatározni? Egy tény: az 1546-os mohácsi szandzsák összeírásban már szerepel Koppány és környéke. 1555-ben ugyan rövid időre visszavették a magyarok, de még egyazon év augusztusában ismét a törököké lett és hosszú időre az is maradt. A szultán 1550 augusztusában szandzsák székhellyé tette Koppányt, és ezt a státusát később is megőrizte. Az első koppányi bég Derjá lett, egyik utóda, Naszuh pedig 1555-ben részt vett a Szigetvár elleni sikertelen hadjáratban.

A Koppányi szandzsák kezdetben öt, később hat náhiyéjához a 16. század második felében mintegy 200 település tartozott, ezek közel ötven százaléka a központi járáshoz. A náhiyeközpontokat is megerősítették, állandó őrseget helyezve el bennük. A birtokba vételt követően Koppányt némileg átépítették, a régi várat megerősítették és a faluval együtt palánkfalal vették körül.

Erre kézzel fogható bizonyítékot tudok felmutatni. 1982 tavaszán a helyi termelőszövetkezet a falu széli réten lecsapoló talajjavító munkát végzett. Április elején elhoztak a helytörténeti gyűjteménybe néhány faoszlopot, amelyek akkor kerültek elő. (Előtte néhány évvel a Tabán patak szabályozásakor is láttam a mederből ilyen oszlopvégeket kiállni. De mire tehettem volna valamit, a nyomokat eltüntették.) Ezek az oszlopok, amiket hozzám hoztak, kb. 180 cm hosszú, kb. 20 cm átmérőjű, egyik végük hosszan menetelesen kihegyeztek, a másik végük szilánkosan töredezett volt. Kimentem a helyszínre. Ott voltak az oszlopok. Törökkoppány Szorosad felé eső végétől, a rétet átszelve, a település másik végéig, a Cseszmei dűlő felé vezető útig. A vízelvezető szivacsos csövek részére a

markológép keskeny árkot vágott és éppen rátaláltak az oszlopsorra. Sok oszlopot kihúztak, de a legtöbbje bent maradt a földben. Szép sorban, sűrűn egymás mellett. Közel hozzá megtalálták a másik oszlopsort is. A földben maradt oszlopok felsővégei kb. 80-90 cm-re voltak a föld alatt. Alul a hegyes, felül a szilánkosan korhadt felsővégük. A földben maradt részük meg volt pörköelve. Így a földben maradt rész nem korhadt el az idők során, hanem elszenesedett. Fölül pedig azért képződött 80-90 cm földréteg, mert a 400 év során a folyó áradásaitól, esőzésektől a terület feltöltődött.

Akkortájt a Koppány folyó még sokkal nagyobb lehetett, szélesebb, mélyebb vízzel. Nagyobb csónakokkal lehetett rajta közlekedni. A nép ajkán megmaradt a neve is: Hajócsapás. Az elszenesedéshez és a feltöltődéshez a mintegy 400 év elég lehetett.

Erről a leletről 1982. április 6-án dr. Barbély István körzeti orvos úrral együtt értesítettük a Somogy megyei múzeumot. A doktor úrnak nagy szerepe volt ebben a felfedezésben, ő küldte el hozzám az oszlopokat. A múzeumban beszámoltunk a leletről. Bejelentésünket örömmel fogadták, és másnap már a helyszínen voltak. Feltérképezték a palánkfal vonalát. Örömről helyben hagyták megállapításunkat, hogy valóban törökkori palánkfalak kerültek elő.

A nyomokból ítélve a palánkfal maradványai úgy készülhettek, hogy rengeteg 25-30 cm átmérőjű fát (valószínűleg tölgyfát, hiszen akkor még akác nem volt, minthogy a 17. században került hozzánk Amerikából) kihegyeztek, megpörkölték a földbe kerülő részét és sűrűn két sorban a földbe verték. Az oszlopokat

vastag hajlós ággal összefonták. Az oszlopsorok között pedig földdel vagy vályoggal kitöltötték. A Koppány folyónál a falon átjárót hagytak. Nem gátolhatták el a folyót és a csónakoknak is kellett az út. Feltehetőleg két ilyen átjáró lehetett. Helytörténeti gyűjteményemben van kettő darab törökkori fejszevas, amivel ilyen oszlopokat faraghattak. Ezekből az oszlopokból a muzeológusok elvittek néhány darabot.

Evlija Cselebi 17. századi utazó-író így ábrázolta Koppányt, s szavai a 16. századra is érvényesek lehetnek: „Sík helyen épült, ötszög alakú, erős építkezésű, kőből készült erős vár ez. Nyugotra néző egyetlen erős kapuja van, várarka süppedékes, semmiféle magaslata nincs... [A város] terjedelmes síkságon fekvő, nagy külváros [a váron kívül, de a palánkfalon belül], melynek egymásmellett álló házai mind deszkatejűek. E várost egészen tömés-palánkfal veszi körül, melynek minden oldalán félelmes bástyák vannak... Külső városa azért erős, mert árakai köröskörül vízzel telt süppedékes helyek... E külső városnak három kapuja van: a Szultán-kapu, Kanizsai-kapu, Szigeti kapu...” A leírás nem egészen pontos, mert esetünkben síkságról nem lehet beszélni, csak a rét az. Maga a falu hullámos és a körülötte lévő dombok elég magasak. A palánkfal igaz. A vizes árok is igaz. A nyomai ma is megtalálhatók. A falut átszelő kövesút a várak

helyén ma is süpped és az áthaladó jármű enyhén zökken, ha áthalad rajta. A bástyák igazak lehetnek, de nem maradt nyomuk. A vár is igaz volt. Itt-ott falmaradványok még láthatók.

A 16. század vége felé Koppányon megjelentek a török építmények, a mohamedán vallási épületek. Dzsámi, mecset, még minaretről is hallottam. A jellegzetes török épületekhez tartozott fürdő is. Ezt valószínűleg Szokollu Musztafa budai pasa építtette. A török fürdőt a 3 km-re levő Török-kút látta el vízzel. Ez a Török-kút ma is megvan a Cseszme dűlőben (Cseszme török szó lehet, csorgókút vagy forrás). A vizet égetett agyagcsöveken (egymásba illesztett kúpos égetett agyagcsövek) vezethették a török fürdőbe. Néhány éve ásatás volt a mai posta helyén. A török fürdőt nem találták meg, de a levezető csatornát igen. A fürdő a közelben lehet, de épület állhat rajta. Egyébként sűrű alagút- és pincerendszer jellemezte az akkori török építkezést. Ez a falu központjában ma is észrevehető, mert nagyon sok a repedt falu, megrokkant épület. Az idősebbek ma is őrzik és mondják a falurészek törökkori elnevezését. A templom a központ. Már a török korban is megvolt és meg is maradt, mert ott tartották a dívánt, a megbeszéléseiket. A mai bolt és a bisztró helyén lehetett a bég lakása, és a kertje lenyúlt egészen a Koppány folyóig. A templomtól Szorosad felé vezető út mentén van a Felsővár, Koppányszántó felé eső részen a Külsővár, a Cseszme felé vezető út mentén az Alsóvár (Békavár elnevezést is hallottam). Ezeket a neveket ma is használják.

Miután a törökök kialakították a maguk életét, életkörülményeiket, számba vették a Koppányban élő magyarokat is. Nem bántották őket. Sőt alkalmanként védelmet nyújtottak nekik a nem szervezett török és magyar csapatok ellen. Igaz, hogy ezért keményen megadóztatták a magyarokat. Arra azonban vigyáztak, hogy maradjon nekik annyi, amiből megélhettek, sőt kereskedelemre is jusson.

Koppány mintegy 140 évig volt török fennhatóság alatt, csak 1689-ben került újra magyar kézre. Azonban az idők még ma is emlegetik a törököket. Nem mint ellenséget, hanem mint barátot. Több földrajzi elnevezés őrzi a törökkori emléket. A falurészek elnevezését, a Török-kutat a Cseszme dűlőben említettem már. Ezekon kívül említhető még: a Hodzsa kert, a Bég útja (úgy is hallottam, hogy iregi bég útja), a Csausz út, a Baba-dag, Tatáli, Tabán, Flamordok. A Belátó nem török eredetű, de a török korból való. Ez egy enyhe magaslat a Cseszme felé vezető úton. Családnevek is idézik a törökkort, pl.: Zana, Tobak. Tárgyi emlékek is igazolják az oszmánok itt létét: Lándzsa-vasak, buzogányfej, ágyúgolyók, palánkfalból való cölöp, kettő darab vasfejsze.

A törökök kivonulása nem egészen úgy történt, ahogy akkor gondolták. Sokan itt maradtak Koppányban, mint magyarok, családtagok. Akiket kellett, még bujtatták is a magyarok. Írásban, tárgyi emlékekben, mondákban és az említett nevekben gazdag ez a falu. Talán ezért is kaphatta a Gül Baba szobrot, hogy ezeket az emlékeket gazdagítsa, a barátságos visszaemlékezést mélyítse. Gül Baba talán sohasem járt Koppányban, de a híre eljutott ide is. Ez a szobor emlékeztesse az utókort arra is, hogy ez a kis falu is részese volt egész országunk nagy történelmének.

Bősze Gábor

Tarsusban ropták a táncot a fehérvári gyerekek

A törökországi Tarsus American School május 5-én, szombaton, Nemzetközi Néptánc Fesztivált rendezett Tarsusban. Erre meghívást kapott a székesfehérvári Megyei Művelődési Központ önálló táncházában működő Alba Regia Néptánc Egyesület 14 évnél fiatalabb gyermekekből alakult egyik csoportja is. A székesfehérváriak örömmel fogadták a meghívást, s a Török Nagykövetség és a Türk Hava Yollari hathatós segítségével május 1-jén el is indultunk Törökországba, hogy az előzetes programokon is részt vehessünk. Adanában a tarsusi líceum (középiskola) diákjai vártak bennünket. Ezek a diákok a tarsusi iskola emblémájával ellátott zöld pólót viselték, és a fesztivál egész ideje alatt ezekhez a „zöldekhez” lehetett fordulni ügyes-bajos ügyeink elintézésére. Érkezésünkkor gond volt a vármolárnál, az értékes hangszerek, s különösen az óriási méretű nagybőgő miatt. Mikor azonban a vámtisztviselők meglátták az egymás felismerését távolról is segítő sárga pólóink hátán lévő HUNGARY feliratot, azonnal szívesen segítettek, mondván: „testvérek érkeztek, hiszen olvasható a hátukon, hogy HUN-ok!”

Maroknyi csapatunkat 16 néptáncos, 4 zenész, 1 vezető és a tolmács alkotta. Meg kell jegyeznem, hogy a meghívás legfeljebb 25 főre szólt, amelyből csak 6 lehetett felnőtt. Ezt az előírást a fesztiválon részt vevő 14 együttes közül csak mi tartottuk meg. A kaukázusi és balkáni csoportok autóbusszal érkeztek, meglehetősen kihasználva a buszok szállítóképességét.

A gyerekek Adanában családnál voltak elszállásolva, a felnőttek pedig Mersin nyugati részén, Mezitli után a tengerparton emelt, úszó- és fürdőmedencés, elegáns Soli Hotelben. Szállásunk bármennyire is kényelmes volt, zavart bennünket, hogy a szülők által reánk bízott gyerekek tőlünk kb. 60 km-re laktak.

Szerdán este fogadás volt a Soli hotelben. Csütörtökön délelőtt a fesztiválon részt vevő csoportok zenés felvonulást tartottak Mersinben, délután pedig ugyanezt megismételték Tarsusban is. Pénteken Tarsus és környéke műemlékeinek, valamint természeti szépségeinek megtekintésére közös kirándulást rendeztek, de mi nem mentünk el, mert a magyar gyerekek közül még sokan nem láttak tengert, ezért a Soli szálloda strandját részesítették előnyben.

Szombaton a fesztivál 9 órakor kezdődött koszorúzással, majd 11 órakor az İstiklâl Marşı elnéklése, illetve a beszédek elhangzása után az iskola szépen rendezett és parkosított udvarának a sportpályáján, a megjelent külföldi és hazai együttesek húszperces műsorban mutatták be országuk jellegzetes néptáncait. A hazai török együtteseken kívül eredeti, autentikus néptáncot és zenét egyedül a magyarok mutattak be.

Közép-Európát egyedül mi képviseltük. A kaukázusi és balkáni országok (Jugoszlávia, Románia, Grúzia, Bulgária) népzeneje és tánca ma is erősen tükrözi az oszmán-török hatást, melyet a *davul* (két ütővel megszólaltatott nagydob) használata is elárul.

A fellépés után nagy meglepetésként ért bennünket, hogy Hüseyin Alpan elnök úr vezetésével a mersini Török-Magyar Baráti Társaság tagjainak mintegy 6-8 fős csoportja – köztük a yenişehir polgármester úrral –, megkeresett bennünket. Sajnálják, hogy csak az utolsó pillanatban értesültek tarsusi tartózkodásunkról a helyi televízió adásából, amely rövid közvetítést adott a magyar gyerekek táncáról. Jellegzetes tarsusi lokumot (édességet) és ícel tartományt bemutató szép, török nyelvű képeskönyvet hoztak ajándékba mind a 22 magyar vendégnek.

Vasárnap ismét fel kellett öltöznünk sárga, Hungary feliratos pólóinkat, s estére már haza is értünk Székesfehérvárra.

Adorján Imre

Erődi Béla: Csok jasa!

A török küldöttség látogatásának emlékkönyve

(Akadémiai Kiadó, Budapest, 2001. 132 oldal)

Kettős évforduló, az Oszmán Birodalom megalakulásának 700. és a magyar államiség 1000. évfordulójára való megemlékezés jegyében született meg Erődi Béla Budapesten, 1877-ben a fenti címmel megjelent könyvének „reprint kiadása”. Azonos, és mégsem teljesen ugyanazt a könyvet tartja kezében az olvasó, ezért az idézőjel használata. Az igényes kiállítású kötet ugyanis eredetileg magyar nyelven készült, a reprint kiadás viszont kétnyelvű, magyar és török. A kétnyelvű kiadás ötlete társaságunk alelnökétől, F. Tóth Tibortól származott. A megvalósulást Orbán Viktor, a Magyar Köztársaság miniszterelnöke, Ender Arat, a Török Köztársaság magyarországi nagykövete és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma segítette elő. A korabeli magyar szöveg színvonalas török fordításért Yılmaz Gülenet illeti köszönet.

Ez a napjainkra már majdnem elfeledett, s szinte csak a turkológus szakemberek által számon tartott emlékkönyv a maga korában igen nagy hatással volt a magyar társadalom műveltebb rétegeire. De újraolvasva mély nyomot hagy a mai kor emberében is, hiszen híven dokumentálja azt a lelkesedést, amely a 19. század utolsó harmadában végbement török-magyar barátkozást kísérte. Azért is érdekes számunkra ez a kötet, mert a mai török társadalmat napjainkban jellemző pozitív magyarsággép, amely a török hódoltság konfliktusokkal terhelt periódusait eljelentéktelenítette és az eseményeket megszépítette, az 1870-es években, konkrétan az 1877-es török küldöttség látogatásának következményeként alakult ki.

A nagy keleti válság előestéjén hatalompolitikai megmondásokból mind a magyar politikai elit, mint pedig az Oszmán Birodalom vezető rétege elutasította, hogy a szláv népek felkelései által megtépzott Balkán félsziget, melynek területe annak idején nagyrészt még az Oszmán Birodalomhoz tartozott, orosz érdekszférába kerüljön. A közös oroszellenesség jegyében a magyar-török barátság és testvériség reprezentálására mindkét fél részéről történtek megnyilvánulások. E megnyilvánulások csúcspontját jelentette a magyar egyetemi ifjúság részéről Abdülkerim pasának, az oszmán hadsereg szerdárának ajándékozott díszkard, melyet 1877 januárjában az orosz-török háború előestéjén juttattak el Konstantinápolyba. Még ugyanazon év tavaszán török küldöttség indult II. Abdülhamid szultán megbízásából Magyarországra, s viszontgesztusként 35 középkori kódexet hozott ajándékba, köztük a híres „Bibliotheca Corviniana” egyes példányait is, melyek még Nagy Szulejmán idejében kerültek Konstantinápolyba. A külpolitikai komplikációk és az esetleges törökbarát tüntetések elkerülése végett a delegációt nem engedték Magyarországra, ehelyett Bécsben fogadták. Jóllehet a hivatalos politika távortartotta magát az eseményektől, a népi diplomácia azonban átvette a kezdeményezést, s sikeresen működött mindkét oldalon. Hamarosan ugyanis egy másik, félhivatalos török küldöttség érkezett, most már egyenesen Magyarországra, hogy baráti kapcsolatokat ápoljon a magyar társadalommal. Fogadtatásuk, budapesti tartózkodásuk és körutazásuk az országban olyan fényes diadalmenet volt, amely még a törököket is váratlanul érte. A magyar társadalom felfokozott

törökbarátságát a politikai állásfoglaláson túl nyilvánvalóan az is befolyásolta, hogy ekkoriban zajlott a nyelvészek között a magyar nyelv finnugor, illetve török eredete körüli vita, az ún. ugor-török háború.

A Magyarországra érkezett s az oszmán-török társadalom meghatározó rétegeiből gondosan összeválogatott török küldöttség tizenöt főből állt. Vezetőjük és korelnökük Szülejmán Sejh efendi volt, aki a közép-ázsiai tekkék (kolostorok) szerzetesrendek felügyeletét látta el Konstantinápolyban. Emellett lelkes nyelvújító, aki az oszmán-török nyelv megtisztítását szorgalmazta, s az arab és perzsa szavakat a közép-ázsiai irodalmi nyelv, a csagatáj szókinccsével helyettesítette volna. Szilárd meggyőződése volt, hogy a magyar nyelv török jövevényszavainak kutatásánál is a csagatáj lehet a kiindulópont, ezért Nemzeti Múzeum-beli látogatása során a könyvtárnak adományozta Mir Ali Sir Nevai, a 15. században, Közép-Ázsiában élt neves költő csagatáj nyelvű dívánjainak (versgyűjteményeinek) díszes kéziratát, mely ma az Országos Széchényi Könyvtár féltve őrzött tulajdona. Szülejmán Sejh efendi mellett Hodzsa Mehemed efendi, a mohamedán tudományok kiváló ismerője, valamint Ahmed Fazil efendi a török magánjog és az arab nyelv tanára képviselte a vallási hierarchiát. A világi középosztályt Hüszni bej, a török képviselőház tagja, Drinápoly/Edirne városának megbízottja, Mehemed Mukhlisz efendi, a galata-szeráji liceum igazgatója, valamint Mehemed Tevfik efendi újságíró alkották. Két fő az oszmán földbirtokos osztályt, heten pedig a török ifjúságot reprezentálták, mindannyian műgyememi hallgatók voltak.

A küldöttség számára összeállított feszített program a kiegészítés után rohamosan fejlődő főváros főbb nevezetességeinek megismerését, látogatásokat a közintézményekben (Nemzeti Múzeum, Műgyetem stb.) és a magyar ipar fellegváraiban, tartalmazta. Különösen nagy hatást gyakorolt a küldöttségre a magyar ipar fejlettsége, az óbudai hajógyár, a Műgyetemen Than Károly által bemutatott kémiai kísérletek, a magyar társadalom szociális és karitatív szervezetei, pl. a Vakok Intézete, a magyar nők patriotizmusa és részvétele a társadalmi életben. Mindez fűszerezve hosszantartó, kiadós díszbekédekkel, gyújtó hangú pohárköszöntőkkel, fáklyás felvonulással, s túlradó szeretet megnyilvánulásokkal.

Ilyen fogadtatás után a török delegáció különösen pozitív képet közvetíthetett a török társadalom felé. Nemcsak a határtalan lelkesedést, a két nép és nyelv akkor elfogadott rokonságát, hanem a magyar kultúra és civilizáció eredményeit is. Ebből következett, hogy a török gazdaság és infrastruktúra modernizálásából a 19. század végén és különösen a 20. század első felében mind több magyar vette ki a részét. A vendégek csak egy hiányosságot tapasztaltak nálunk, melyet Ahmed Fazil bej a következőképpen fogalmazott meg: „A magyaroknak egy nagy hibájuk van: elfeledtetik a vendéggel saját hazáját”.

Ivanics Mária

Török–Magyar filmnap Szigetváron

RETINA 2001

Nemzetközi Film- és Videoművészeti Találkozó

Szeptember 9-én rendezték meg a török-magyar filmnapokat a Retina 2001 Nemzetközi Film- és Videoművészeti Találkozó keretében. A Magyar-Török Baráti Társaság vezetőit és a Török Füzetek munkatársait Horváth László Törökország tiszteletbeli konzulja hívta meg a neves eseményre. Számunkra a kulturális kirándulás igen kellemesen kezdődött még az előző nap estéjén, amikor is lakomázhattunk a Szigetvári Várbaráti Kör szervezésében megrendezett Zrínyi lakomán. A vendégeket a baráti kör elnöke, Ravazdi László üdvözlölte, majd a vidám hangulatban Kovács Sándor Iván irodalomtörténész mai magyar nyelvre fordította a veretes étlapot, így előzetesen megtudhattuk, hogy a fenséges lakomán feltálat fogások miből is állnak. A professzor elmesélte a Zrínyi konyha receptjei fennmaradásának történetét is. A lakoma hangulatát a Szigetvári Társastáncosok Egyesületének műsora színesítette.

A török-magyar filmnapok versenyprogramja vasárnap délelőtt kezdődött a Zrínyi Filmszínházban. A vetítési előtt Dr. Dávid Ibolya igazságügy-miniszter, díszvendég köszöntő levelét olvasták fel:

„Őszinte barátsággal köszöntöm a Török-Magyar Filmnap minden résztvevőjét!

Megtisztelő volt számomra az a meghívás, amellyel erre a rangos, nemzetközi eseményre invitáltak.

A kormányzati teendők most nem adnak arra lehetőséget, hogy Szigetváron, Önökkel együtt szembesülhessek a török és a magyar filmesek izgalmas alkotásaival. Távolmaradásomért elnézésüket kérem.

Szívből kívánom a török és a magyar filmeseknek, hogy a találkozójuk egymás felfedezését, mind jobb megismerését eredményezze.

Amikor az igaz tudás Aranyalmáját kívánom Önöknek, egy ősi török legendakör kifejezését idézem meg.

Az Aranyalma – töröktől „Kizil elma” – kezdetben a meghódítandó „Ígéret földjé”-t jelentette az Oszmán Birodalomban: városokat, országokat, népeket.

Mára már tudjuk, hogy ezt az ígéret földjét nem a térképen, hanem a fejekben és a szívekben kell keresni.

A „Kizil elma” nem más, mint a mindenki által elérhető, meghódítható tudás és megértés Aranyalmája: a Másokról és mások segítségével az Önmagunkról szerzett igaz tudás és megértés.

Végezetül tiszta szívből kívánom, hogy ezen a Török-Magyar Filmnapon mindenki olyan élményben, olyan tudásban részesüljön, olyan „Kizil elmá”-ban, amely egymás és önmagunk igazabb megismeréséhez vezet!”

Majd Horváth László üdvözlölte a közönséget, és a város történelmi múltjáról, illetve a török-magyar kapcsolatok ápolásának fontosságáról beszélt.

A bemutatott filmek között szerepelt Sezgin Türk, a társaságunk tagjai által jól ismert "Zseembe sok kicsi alma van" című alkotása is. A filmet a közönség nagy tetszéssel fogadta. A vetítés után a török rendező a film magyarországi forgatásának körülményeiről beszélt és megköszönte a közreműködő, illetve a felvételekhez támogatást nyújtó magyarok segítségét. Színpadra hívták a jelen lévő másik török filmrendezőt, Haluk Cecant is, aki az általa készített Dinosaurs film víz alatt forgatott képsorai elkészítésének nehézségeiről beszélt.

A fesztivál vendégeit a vetítés déli szünetében Gráf József országgyűlési képviselő látta vendégül a Makovecz-Vigadóban.

A délutáni vetítés megszakításával a fesztivál vendégei felkeresték a Török-Magyar Barátság Parkját, ahol megemlékeztek Zrínyi Miklós és Szulejmán szultán haláláról, és koszorúzási ünnepségre került sor. Koszorút helyezték el: Törökország budapesti nagykövetsége nevében, Bengü Yiğitgüden első titkár és Horváth László, a Retina Műhely részéről Hanczik János, a Retina fesztiválok általános igazgatója, a Magyar-Török Baráti Társaság képviselőjében pedig Bódis Lászlóné, a szigetvári, F. Tóth Tibor és Somogyi Gyula a budapesti tagok nevében.

A két ország himnuszát a helyi fúvószenekar játszotta el. Varga Zoltán történész Nagy Szulejmán szultánról és Zrínyi Miklós várkapitányról az alábbiak szerint emlékezett meg:

„Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Különleges helyen állunk most, kevés pontja van ugyanis a világnak, ahol győztes és legyőzött együtt, egymás mellől tekint a kései utódokra. Szigetvár ilyen ritka hely. Metin Yurdanur török szobrászművész jóvoltából itt állhatunk Nagy Szulejmán szultán és Zrínyi Miklós szobra előtt, haláluk után 435 esztendővel. Ki is volt ez a két férfiú, akik itt végezték be életüket 1566 szeptemberében, Szigetvár falai alatt?

Nagy Szulejmán 1494-ben született Trabzon városában. Már kora ifjúságában elsajátította a fegyverforgatás művészetét, amelyre az Oszmán Birodalom állandó terjeszkedése következtében egy leendő uralkodónak nagy szüksége volt. 1520-ban, édesapja, Szelim halála után 26 évesen került a szultáni trónra. Uralkodásának kezdete végzetes fordulatot hozott Magyarország számára. A fiatal szultán lezárván apja keleti hadjárait Nyugaton akart dicsőséget szerezni fegyvereinek. Beavatkozott a Habsburg német-római császár és a francia király által végzetesen megosztott Európa hatalmi vetélkedésébe, világbirodalom létrehozása volt az álma. A Nyugat-Európa felé vezető út első állomása Magyarország volt. 1521-ben elfoglalta az ország kulcsát, a mai Belgrádot, majd 1526-ban a török sereg a Mohácsi csatában hatalmas vereséget mért a magyarokra. Elestett királyával az élen a magyar nemzet színe-java.

A magyar szabadságért életét adó hősök között volt a szigetvári hősbátyja, Zrínyi Mihály is. A Zrínyi család igen korán, már az 1400-as évek elejétől bekapcsolódott a török elleni küzdelmekbe, hiszen birtokaik az ország déli részén feküdtek. Zrínyi Miklóst három évvel bátyja halála után már ott találjuk a Bécset a török ostrom ellen védelmező seregben. Atyja 1534-ben bekövetkezett halála után Zrínyi kíméletlenül támadta a hódítók csapatait, ezzel ismertté tette nevét a szultáni udvarban.

1541-ben török kézre került a főváros, Buda, az ország három részre szakadt. A következő évben Ferdinánd király felszabadítási kísérlete kudarcot vallott. Az egyetlen győztes csata Zrínyi Miklós nevéhez fűződött, így neve most már Európa-szerte ismert lett. Ebben az évben elnyerte a királytól a horvát báni méltóságot, majd dunántúli főkapitány lett. Ezzel reá hárult az ország még megmaradt déli részének védelme is. Sokszor saját jövedelméből fizette az országot védő katonáit, mert a magyar királytól, aki ekkor osztrák császár volt, nem kapott elegendő pénzt. A németektől és osztrákoktól kapott segélyek úgy-ahogy elegendőek voltak a török elleni, Magyarország belsejében húzódó végvárrendszer fenntartására, de az ország egységének helyreállítására, a török kiűzésére nem. Ehhez összeurópai összefogásra lett volna szükség, azonban ezt a német-római császár és a francia király hatalmi vetélkedése nem tette lehetővé. Így Magyarország egyre fogyatkozó Habsburg uralom alatt álló

(Folytatás a 14. oldalon!)

területe fogta fel a Nyugat-Európa elleni török támadásokat, magyarok ezrei haltak hősi halált a keresztény Magyarország és Európa védelmében. Ezért nevezték Magyarországot abban az időben Európa védőpajzsának. A magyar végvárrendszer egyik legfontosabb vára volt Szigetvár, a közeli Pécs és Siklós eleste után erre az erődtípusra hárult az egész környék védelme. 1556-ban már kiállott egy török ostromot Horváth Márk vezetésével, ez nagyban Zrínyi felmentő seregének volt köszönhető. Ezután a várat annyira megerősítették, hogy az 1559-es országgyűlés Magyarország legerősebb végvárának nevezte.

A király 1561-ben Zrínyit saját kérésére Szigetvár kapitányának nevezte ki. Zrínyi ezekben az években átfogó támadást sürgetett a török ellen, azonban tervét nem támogatták, a Habsburg király inkább volt hajlandó évi adót fizetni a szultánnak, mint harcolni ellene, így Zrínyi 1565-ben lemondott minden tisztségéről. Ám néhány hónappal később megváltoztatta döntését: mikor hírért vette, hogy Szulejmán Szigetváron keresztül Bécs ellen készülődik, újból elvállalta a vár kapitányi tisztségét és elkezdte a felkészülést az erődtípus védelmére, bár tudta, hogy a túlerő legalább hússzoros lesz. Számot vetett egész életével, erről tanúskodik egy 1566 áprilisában írott levele: 'A nagy Isten nevében bezárkózom Szigetbe, hogy hűséggel, vérem ömlésével s ha a sors úgy hozza életem elvesztésével is szolgáljak a jószágos Istennek, ő királyi felségének, a keresztény közösségnek és végső romlásra jutott édes hazámnak.'

A szultán ekkor már 72 esztendő volt. Birodalmát uralkodása kezdete óta 1 millió km²-rel gyarapította. Így a megmaradt Magyarország akkori 100.000 km²-es területével szemben egy 2,5 millió km²-es birodalom állott. Az idős Szulejmán, aki már több mint 10 éve nem mozdult ki udvarából, élete alkonyán még egyszer személyesen akart hadat vezetni, immár tizenharmadszor. A lovat már nem tudta megülni, Edirnében kocsira kellett szállnia, de végzetesen közeledett Szigetvár felé legalább 60 ezres serege élén. Zrínyiben, aki 2500 katonája élén várta az ostromló sereget, két hónappal az ostrom kezdete előtt még élt a remény, mert ezt mondta: 'ha a keresztények egyenlő akarattal idején akarnák, megvernénk a törököt'. De hát nem akarták. Aztán augusztus 5-én bezárult az ostromgyűrű Szigetvár körül. A kapitány és katonái megesküdtek, hogy halálukig védelmezik Szigetvárt. Ígéretüket betartották, több mint egy hónapig tartóztatták fel a szultán seregét, hatalmas veszteségeket okozva ezzel. Szulejmánnak egyetlen európai hadjárata során sem pusztult el annyi katonája, mint Szigetvár falai alatt. Végül győzött a túlerő, Zrínyi Miklós maroknyi, 150-200 fős maradék serege élén kirohant a várból és életét adta a magyar szabadságért, példát mutatva ezzel hősiességből, becsületből, hazaszeretetből egész Európának, ha már az nem akart segíteni. Miksa császár 70 ezres seregével lábhoz tett fegyverrel állt Győrnél, s tétlenül nézte 2500 horvát és magyar vitéz kilátástalan küzdelmét Magyarorszáért, Európáért, a keresztény világért. Azonban a sors úgy akarta, hogy a nagy horvát származású magyar hős mellett a legnagyobb török szultán is e földön veszítse el életét. Nem érte meg a győzelem napját: két nappal a vár bevétele előtt fővezéri sátrában, e helyen, ahol most állunk, bevégezte életét. Belső részeit a közelben temették el, a sír fölé türbét építettek. A türbe helyén most a szemben lévő templom áll. Zrínyi Miklós fejét elküldték a győri táborba, testét a banjalukai basa, Zrínyi volt foglya temette el katonai pompával a vár környékén. Így a történelem akarata folytán Zrínyi Miklós, Szulejmán szultán és Szigetvár neve mindörökké összekapcsolódott. A horvát, magyar és török nemzetnek közös ügye van Szigetváron immár 435 esztendeje, melyet több tízezer halott vére pecsételt meg. A város 123 évig tartó megszállás alá került.

Szigetvár 1689-ben, Magyarország 1699-ben szabadult fel a török uralom alól, ám az öröm nem volt teljes, az ország a Habsburg Birodalom része lett.

1913-ban emléktáblát avattak a turbéki templom falán, Szulejmán szultán hamvai felett. Akkor ezt írta egy újság: 'Semmiféle érzelmi motívum nem állt már újjában az emlék felállításának. Történelemmé

vált a fájdalom, mely a török-magyar háborúk nyomán fakadt. Szulejmán elhunyt Sziget alatt olyan történelmi esemény, melyet kötelesség volt emlékekkel megörökíteni'. Akkor már réges-régen barátként tisztelte egymást a két nép. Szulejmán szultán utódai sok hazafit fogadtak be, akik a magyar szabadságért küzdöttek – az országot a török alól felszabadító osztrákok ellen. Hiszen, mint ahogyan az oly sokszor lenni szokott, a felszabadításból megszállás lett. Törökhonban lelt menedéket Zrínyi Miklós ükunokája, Zrínyi Ilona, II. Rákóczi Ferenc fejedelem, Kossuth Lajos kormányzó és sok szabadságharcos, akikre itthon halál vagy börtön várt volna. Majd szövetségesként harcoltunk az első világháborúban, melynek lezárultával kegyetlenül megcsonkították népeink hazáját. A trianoni Magyarország lélegzetviasszafojtva figyelte Kemál Atatürk harcát a sèvres-i rablóbéke ellen, melynek során török területek elrablását akadályozta meg. Most ismét szövetségesek vagyunk, a világ leghatalmasabb katonai szövetségének tagjai.

Szigetvár több évszázados címerében két oroszlán küzd egy várért. Egyforma nagyságú oroszlánok és egyformán elszántak. Ugye tudjuk, kiket jelképeznek?

Az elhangzottak tükrében talán érthető, miért állhat itt a szultán halálának helyén 1994 óta a birodalomépítő, jogtudós, költő szultán szobra és jelképes sírja. 1997 óta együtt vigyázzák Zrínyi Miklóssal a török-magyar megbékélést és barátságot. Sorolhatnám még e barátság és tisztelet jeleit itt Szigetváron: tiszteletbeli török konzulátus nyílt városunkban, Trabzon, a szultán szülővárosa Szigetvár testvérvárosa lett, lassan több török delegáció keres fel bennünket, mint magyar...

Azzal kezdtem mondandómat, hogy ritka helyén állunk a világnak. Bízunk benne, hogy egyszer valamennyi ellenségeskedés ilyen békévé és barátsággá válik. Higgyék el, szebb és jobb lenne a világ.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket."

A koszorúzás után az esti vetítés során tekinthették meg a fesztivál résztvevői a Nagy Emő – Péterffy András rendezőpáros Törökországi videolevelek című filmjét. Az alkotás arról a zarándokútról számol be, amelyet a Magyar-Török Baráti Társaság delegációja a Kossuth-emigráció törökországi befogadásának 150. évfordulója alkalmából tett meg. A film a magyar vonatkozású kegyeleti helyeken (Kütahya, Isztambul) tartott koszorúzási, Kossuth-címer elhelyezési és emléktábla avatási programról számol be, de emellett néhány hangulatos képsorban, rövid ízelítőt kapunk egypár egyszerű török ember mindennapi életéről, munkájáról. (A harmincperces filmet egyébként a Magyar Televízió M1 adása szeptember 20-án délután az Iskola utca című műsorában sugározta.)

Az esti vetítés török gasztronómiai bemutatóval zárult. A nagy tetszéssel fogadott, kitűnő török ízekről a budapesti Szeráj étterem üzletvezetője, Nuray Faruk Kemal gondoskodott.

A "török lakoma" után vált ismertté a zsűri döntése. A filmfesztivál különböző helyszínein bemutatott mintegy 150 film megtekintése után a zsűri összesen nyolc díjat adott ki.

A Baranya Megyei Közgylűlés díját Egle Anita: *Formation/Formáció*,

Sellye Város díját Lóránt Anikó: *Minta*,
Hobol község díját Akiko Tsui: *Life Paint/Életfestés*,
a legjobb török film díját Sezgin Türk: *Zsebemben sok kicsi alma van*,
az MTV elnökének díját Tóth Pál: *A szentjánosbogarak nemi élete*,

a III. díjat Gyulai Liviusz: *Szindbád, bon voyage!*

a II. díjat Neuberger Gizella: *Fotolife/Életkép*,

az I. díjat Bánóczi Tibor: *Holtágban*
című alkotása kapta.

A baráti meghívásért, a szíves vendéglátásért Horváth László török tiszteletbeli konzulnak ezúton is köszönetet mondunk.

F. Tóth Tibor

Törökországi utazások hordaléka

Törökországba mindig konkrét céllal, s ugyanakkor mindig várakozással utazom, mert bizony számíthatok arra, hogy örömteli meglepetések érem. Új ismeretek, nemvárt vagy éppen régóta várt találkozások, a természet vagy az ember teremtette gyönyörűségek, apró felfedezések... Így történt ez legutóbbi két utam alkalmával is. Most a két utazás egy-egy váratlan momentumáról szeretnék beszámolni.

Az első a Magyar-Török Baráti Társaság küldöttségének május 25. és 31. között tett útjához kapcsolódik (lásd a Török Füzetek 2001. júniusi számát), és fizikailag is 'hordaléknak' tekinthető.

Abba már beletörődtem, hogy Törökországba nem tudok könnyű, kis csomaggal utazni, mert oda-vissza könyvekkel van tele a bőröndöm. Igaz, ezúttal a Külügyminisztérium jóvoltából az Ankarai Egyetem hungarológiai tanszékének szánt könyveket nem kellett magunknak vinnünk, az ajándékozásra szánt Csok jasa! Çok yaşa! példányait viszont F. Tóth Tibor már itthon kiosztatta közöttünk. (Erről a szép könyvről, amellyel sokaknak sikerült örömet szerezniük, ugyancsak olvashatnak előző számunkban is.) A meglepetés – és egyben a hoznivaló az a hatkötetes török könyvtártörténeti mű* volt, amelynek egy-egy sorozatát Gökcin Yalçın asszony, a török Kulturális Minisztérium Könyvtári Főigazgatóságának vezetője ajándékozta az Országos Széchényi Könyvtár, illetve az ELTE török tanszéke számára. A reprezentatív kiadvány díszkötéses, műnyomó papíron megjelentetett, nagyalakú kötetek egyenként is komoly súlyt képviselnek, igazolván a tréfás mondást, miszerint nehéz dolog a tudomány. Özer Soysal közel két és félezer oldalas összefoglaló műve, amely a török Kulturális Minisztérium kiadványainak sorában, a könyvtártudományi sorozat 31. számaként jelent meg, ugyanakkor hatkötetes pompás művészeti album, hiszen a török könyvtárak történetének ez a páratlan értékű dokumentuma az első kötetben olvasható monografikus feldolgozás után a mellékleteknek nevezett további kötetek kéziratos és nyomtatott kiadványok faksimiléivel, valamint művészi könyvtárábrázolások reprodukcióival képekben is bemutatja ennek a fontos közművelődési intézménynek majd félévezredes történetét, kezdve a legrégebbi könyvtártól, amely 1557-ben Bedrettin Mahmut kádi alapítványaként Kayseri város bedesztjenjében kezdte meg működését, a latinbetűs írásra való áttérés és a könyvkiadás összefüggéseinek elemzésével eljutva a maig.

Recenzióíráss helyett két magyar vonatkozást emelnék ki.

Említés esik arról, hogy II. Abdülhamid szultán magán-könyvtárából latin és más nyelvű könyveket ajándékoztak Magyarországnak. (Itt újra a Csok jasa! Çok yaşa! című könyvre kell utalnunk.)

A modern állami könyvtár létrejöttében fontos szerepet játszott a budapesti Eötvös Collegium kiváló nevelője, Hamit Zübeyr Koşay. Maga vall arról, hogy a vándorkönyvtárak szervezéséhez a magyar könyvtárak kitűnő szakemberének, Gulyás Pálnak A népkönyvtárak szervezése, fenntartása és kezelése című gyakorlati kézikönyve (1909) adott számára ihletet, s a könyvet Ahmed Safvetlel le is fordította 1925-ben (Pol Gulyas: Halk Kütüb-hânelenin Suret-i Te'sis ve Usul-i İdâresi, Maârif Vekâleti, Ankarâ).

* Özer Soysal: Türk Kütüphaneciliği 1-6. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Kütüphanecilik Dizisi, 31., T.C. Kültür Bakanlığı Genel Müdürlüğü, Ankara

Június közepén újra Törökországba utaztam, hogy részt vegyek a Mersinben megrendezett VI. Nemzetközi Folklór Kongresszuson. A szokásos kongresszusi „menetrendhez” számomra örömteli módon váratlan programpont kapcsolódott. A kongresszus megnyitóján az egyik ünnepi szónokban régi ismerőst fedeztem fel: a mersini kormányzót, Şenol Engint, akivel korábban Rodostóban – akkor mint Tekirdağ kormányzójával már több ízben is találkoztam. Dél-Törökország jelentős kikötő-városába kerülve sem felejtette el a magyarbarátságot – oroszlanrésze volt abban, hogy újabb testvértársaságunk alakult, melyek neve, miután a Török-Magyar Baráti Társaság nevet már az ankaraiak lefoglalták, Mersini Magyar Baráti Társaság lett. A kongresszus utáni napon tartották alakuló ünnepségüket, amelyen családostul részt vett Kollár János ankarai ügyvivő, valamint Csillik Róbert kulturális és sajtóattasé is. Itt szót kérve Társaságunk nevében gratuláltam és sok sikert kívántam szándékaik megvalósításában: kiadott sajtóközleményük szerint „Mersin és Magyarország között a kereskedelem, a kultúra, a sport, az egészségügy terén, valamint a fiatalok szervezetei közötti kapcsolatok fejlesztésében”; s a Társaság könyvtárának megalapozásul átadtam a baráti kapcsolatok szép példáját nyújtó Csok jasa! Çok yaşa! c. könyv egy példányát. Öröm volt a kis létszámú, de annál lelkesebb tagsággal a megismerkedés; és megtisztelő megbízás volt számomra, hogy a társaság létrejöttében nagy szerepet játszó Végh Ferenc nagykövet úrnak, ausztriai kezelésre indulása előtt egy nappal átadhattam – valamennyiünk nevében gyógyulást kívánva – a mersiniek neki szánt emléklapoktétjét...

Tasnádi Edit

Török küldöttség látogatása Székesfehérváron

Az országos napilapok is hírt adtak arról, hogy hazánkban járt az isztambuli Ipari Kamara delegációja. A polgármester, Warvasovszky Tihamér meghívására május 9-én Székesfehérvárra látogatott a delegáció, Ender Arat nagykövet vezetésével. Kíséretében volt Çiğdem Çinar kereskedelmi attasé és az egész törökországi ipari termelés egyharmadát képviselő isztambuli kamarának 15 tagja. Takács László alpolgármester a város határánál fogadta az autóbusszal Budapestről érkező küldöttséget. A vendégek először a Sóstói Ipari Parkot tekintették meg, ahol tájékoztatást kaptak a beruházási lehetőségekről, majd a helyi és a megyei Kereskedelmi és Ipari kamarába látogattak. A nagykövet úr beszédében utalt arra, hogy bár először van Székesfehérváron, de régóta személyes jó kapcsolatban áll a város néhány polgárával. Elsősorban Kelemen András képviselő úrral, aki a magyar Parlamentben az Interparlamentáris Unió szervezésében a török-magyar barátságot ápoló képviselői csoport vezetője. Továbbá Adorján Imrével, aki a török kultúra ismerője s buzgó terjesztője, végül de nem utolsósorban Pavelcze Lászlóval, aki a speciális mentőcsapat vezetőjeként a törökországi földrengések után végzett társaival együtt kiváló és emberfeletti munkát. Ők oktatták a múlt évben a katasztrófák után a mentésre létrehozott ankarai egységet. Délután a város polgármestere hivatalának kis-tanács-termében tájékoztatta a vendégeket a beruházási és együttműködési lehetőségekről, kiemelve Székesfehérvár gazdasági környezetének előnyeit, megemlítve a közeljövőben megvalósuló légi teherszállítást is. Ender Arat nagykövet úr pedig a Türk Westel 70 millió dolláros, esetleg Székesfehérváron megvalósuló beruházási tervét említette, amelyet a nagykövetség az isztambuli kamarával egyetértésben támogatna.

Kitaplík...

Türk Halk Türküleri/Ignác Kúnos/Yayıma Hazırlayan: Doç. Dr. Ali Osman Öztürk/Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları/175 s.

1960 Ordu doğumlu olan Ali Osman Öztürk 1990'da Türk ve Alman halk türkülerini dil sanat yapısı yönüyle karşılaştıran bir tezle doktor unvanını aldı. Tezin Türk halk türkülerini ile ilgili bölümü 1994'te Alman Halk Türküsü Arşivi'nin metin bölümü başkanı Prof. Dr. Otto Holzapfel tarafından yayımlanan Studien zur Volksliedforschung (Halk Türküsü Araştırmaları) dizisinin 15. kitabı olarak İsviçre'de yayımlandı. (Edebiyat ve imge araştırmaları yanında çeviri çalışmaları da yapan yazar, son kitabında Türk halk türkülerinin gerçek anlamda ilk derleyicisi olan Macar bilim adamı Ignác Kúnos'un 1887-89 yıllarında yayımladığı metinleri yayıma hazırladı.)

* * *

Bozkır Kavimlerinin Doğu'dan Batı'ya Göçleri/Károly Czeglédy/Çeviren: Erdal Çoban/Özne Yayınları/139 s.

Batı dünyası hemen yanibaşında ortaya çıkan ve cihan imparatorluklarını tehdit eden göçebe kavimleri, Tanrı'nın medeni dünyayı cezalandıran kurbacı olarak değerlendirilmişti. Batılı insanın zihnini yüzyıllarca meşgul eden, etnik ve siyasi haritayı değiştiren Avrupa'daki göçebe kavimler kimdi, nereden kopup gelmişlerdi? Bu sorulara cevap aramak üzere Batı'da, XVIII. Yüzyıldan başlayarak bozkır kavimlerinin kökeni ve hareketlerinin Asya'daki arka planı üzerinde birçok araştırma yapılmış ve yeni kaynaklar gün ışığına çıkarılmıştır. Macar doğubilimcisi Károly Czeglédy'nin "Bozkır Kavimlerinin Doğu'dan Batı'ya Göçleri" adlı eseri, bu araştırmaları değerlendirirken aynı zamanda doğu ve batı kaynaklarını karşılaştırarak Avrasya bozkırının tarihi ve coğrafi problemleriyle ilgili olarak orijinal bilgiler vermekte. Tamamen filolojik metod üzerine temellenen eser, özellikle Hunların, Onugurların, Savirlerin ve Avarların oluşumunu ve göç ediş nedenlerini ortaya koyarken Hazer İmparatorluğu'nun kuruluşuna kadar Avrasya bozkırındaki göçlere ışık tutmakta.

(t.e.)

Török könyvesboltok polcairól..

Kúnos Ignác: Török népdalok.

Kiadásra előkészítette: Doc. Dr. Ali Osman Öztürk, az İş Bankası kiadványai című sorozatból. 175 o.

Ali Osman Öztürk 1960-ban Orduban született, doktorátusát 1990-ben szerezte a török és a német népdalokat nyelvi és irodalmi szempontok alapján összevető dolgozatával, amelynek a török népdalokkal foglalkozó része a Német Népdalok Archivuma szöveg-osztályának elnöke, Prof. Dr. Otto Holzapfel által kiadott Studien zur Volksliedforschung („Népdalkutatások”) című sorozat 15. köteteként jelent meg 1994-ben Svájcban. Az irodalmi és jelkutatásokkal foglalkozó szerző egyben fordító is; legutóbbi könyvében pedig a török népdaloknak a szó legszorosabb értelmében vett első gyűjtője: Kúnos Ignác 1887-89 között megjelentetett szövegeit adta ki. (Kúnos latin betűs transzkripcióját átírta a mai török helyesírás kívánalmái szerint. A kötethez Tasnádi Edit írt előszót.)

* * *

Czeglédy Károly: A sztyeppei törzsek vándorlása Keletről Nyugatra. Ford.: Erdal Çoban, Özne Kiadó, 139 o.

A nyugati világ Isten ostaraként tekintette a szomszédságában feltűnő nomád népeket, amelyek világbirodalmaikat fenyegették. Kik voltak és honnan jöttek azok az Európában megjelenő törzsek, amelyek évszázadokon keresztül foglalkoztatták a nyugati emberek gondolatait, és akik megváltoztatták az etnikai és politikai térképet? E kérdések megválaszolására a 18. századtól kezdődően sokan kutatták a sztyeppei törzsek gyökereinek és ázsiai mozgásainak hátterét, és ennek során sok új forrás került napvilágra. A magyar keletkutató, Czeglédy Károly: „A sztyeppei törzsek vándorlása Keletről Nyugatra” című munkája (a mű eredeti magyar címe: „Nomád népek vándorlása napkelettől napnyugatig” – A szerk.) értékeli ezeket a kutatásokat, ugyanakkor a keleti és nyugati források összehasonlításával az eurázsiai sztyeppék földrajzának és történelmének kérdéseivel kapcsolatosan új megállapítást is jut. A filológiai kutatásokon nyugvó mű mindenek előtt a hunok, onogurok, szabirok és avarok kialakulásának és vándorlásainak okát vizsgálva fényt vet a kazár birodalom kialakulását megelőző eurázsiai népmozgásokra.

[Megjegyezzük, hogy nemrég a könyvnek Günay Karaagaç által készített másik török fordítását is kiadták. A Turan Kultúr Vakfi gondozásában, 1999-ben megjelenített áttüzetés a „Turan Kavimlerinin Göç'ü” („A turáni törzsek vándorlása”) címet viseli – A szerk.]

(t.e.)

A Hagia Szophia közelében, reprezentatív, történelmi környezetben kedvezményes árral szeretettel várja a Magyar-Török Baráti Társaság tagjait az AND HOTEL.

A hotel éttermében kifogástalan kiszolgálás és csodálatos körpanoráma kilitás nyilik a városra.

Cím:

Yerebatan Cad. Cami Çikmazi No. 40.

Sultanahmet — İstanbul

Telefon: (90-212) 5120207

Fax: (90-212) 5123025

Szobafoglalás: (90-212) 5207676

Http://www.andhotel.com

E-mail: info@andhotel.hu

Társulajdonos: Remzi Erbas

TÖRÖK FÜZETEK

A Magyar—Török Baráti Társaság időszaki lapja

Szerkesztőbizottság:

Dávid Géza, Puskás László, Szmlkó Györgyi és F. Tóth Tibor

Felelős szerkesztő/Sorumlu redaktör: F. Tóth Tibor

Tervezés, tipográfia: Szmlkó Györgyi

Léveleim/adres: Magyar—Török Baráti Társaság

H—1062 Budapest, Bajza u. 54.

Fax: (36-1) 411 61-92

E-mail: defter@office.mta.hu

HU ISSN 1217-6141

25102 Akaprint Kft.